

वन डढेलो रोकौ, वन, वन्यजन्तु र जैविक विविधताको संरक्षण गरौं

वन डढेलोको उत्पत्तिका कारणहरू

क) प्रकृतिकृत वन डढेलो

प्राकृतिक कारण जस्तै चट्याङ पर्दा, ढुंगा पल्लिंदा हुने घर्षण, रुख एक आपसमा ठोक्कींदा हुने घर्षण र ज्वालामुखी वा ठूलो भूकम्प आदिबाट वनमा आगो सल्कन गई लाग्ने डढेलोलाई प्रकृतिकृत वन डढेलो भनिन्छ। यस किसिमको डढेलो नेपालमा ज्यादै न्यून लाग्ने गरेको छ।

ख) मानवजन्य वन डढेलो

अ) दुर्घटनाजन्य वन डढेलो

खेतबारीमा रहेका पातपतिंगर जलाउँदा आगो अनियन्त्रित भई वनमा प्रवेश गरेर; चुरोट, बिडी, सलाईका काँटी ननिभाई वनमा फ्याँक्दा; वनभोज खाई आगो ननिभाई वनमा छाड्दा; गोल बनाइ र मह काढी आगो ननिभाई वनमा छाड्दा, रातमा राँको बाली हिंड्दा आगो वनमा खसेर; अग्नि रेखा सफा गर्ने क्रममा आगो फुत्किएर वनमा पुग्दा; वन क्षेत्र भित्रबाट जाने विद्युत लाइन सट भएर वनमा सल्कदा र शिकारीको बन्दुकको गोलीबाट निस्केको आगोको झिल्लो वनमा सल्की फैलिएर यो डढेलो लाग्ने गरेको छ।

आ) जानीबुझी लगाउने वन डढेलो

राम्रो घाँस पलाउने आस गरेर, डढेलोको खरानी खेतबारीमा फिजाउन, खोरिया फाँडानी गरी खेती गर्न, रुखबिरुवा सुकाएर काठ दाउरा प्राप्त गर्न, गैरकाष्ठ वन पैदावार संकलन गर्न, वन्यजन्तुको शिकार गर्न, हिंस्रक वन्यजन्तु धपाउन, वन अपराध लुकाउन, बाटो हिंड्न अफठेरो हुन सक्ने हुँदा सहज बनाउने जस्ता कार्य गरी मानिसले जानीबुझी डढेलो लगाउने गरेको पाईन्छ। वन क्षेत्रहरूमा सुख्खा मौसम हुनु भन्दा अगाडि नियन्त्रित रूपले अग्नी रेखा सफा गर्न, मर्मत गर्न, ब्लकहरूमा चरन व्यवस्थापन गर्न नियन्त्रित आगो लगाउने गरिन्छ। होसियारी पुर्‍याईएन भने यो नियन्त्रित डढेलोले पनि ठूलो क्षति गर्न सक्छ।

वन डढेलो रोकने उपायहरू

- वनमा अग्नीरेखा बनाई रुखको पात झर्ने समयमा सफा गरौं
- वन जङ्गलभित्र गोल नपोलौं
- खेतबारीमा लगाईएको आगो तथा पिकनिक जाँदा लगाईएको आगो राम्रोसँग निभाऔं
- आगो बल्ने चीजवस्तुहरू (सलाई, लाईटर) लिएर जङ्गल नजाऔं
- सुकेका दाउरा, भारपात सुख्खा मौसम अगावै वनबाट हटाऔं
- वन डढेलोको कारण रोकथाम नियन्त्रण तथा सावधानीबारे सरोकारवाला सवैलाई समयमै जानकारी गराऔं
- वन र वस्ती नजिकै रहेका क्षेत्रहरूमा अग्नीरेखा बनाई नियमित सफा गरौं

वन डढेलो नियन्त्रण गर्ने उपायहरू

वन जङ्गलमा आगो लागेको थाहा पाउनसाथ यथासक्य चाँडो समुदाय तथा संबन्धीत निकायमा खबर गर्ने

डढेलोको अवस्था हेरेर स्याउला, माटो तथा पानीको प्रयोग गरेर आगो निभाउने

अग्नी नियन्त्रण टोलीले संभव भएसम्म अग्नी नियन्त्रण उपकरण लगी आगो निभाउने

वनलाई थप क्षति हुन नदिन डढेलोको विपरित दिशाबाट आगो लगाउने तथा भिरालो जमिनमा माथिबाट आगो लगाउने

वन डढेलोका असरहरू

वासस्थानको विनास तथा वन्यजन्तु लोप हुनु

पानीका मुहानहरू सुक्दै जानु

जैविक विविधतामा ह्रास आउनु

कृषि उत्पादनमा कमि आउनु

वातावरणीय प्रदुषण बढ्नु

मानव वन्यजन्तु द्वन्द्व बढ्नु

वायुमण्डलमा कार्बनको मात्र बढ्दै जानु

वन डढेलो लगाउनु दण्डनीय अपराध हो

क) वन ऐन, २०७६ अनुसार हुने सजाय :- राष्ट्रिय वनमा आगो लगाउने वा आगजनी हुन जाने कुनै कार्य गरेमा आगजानीबाट वनमा भएको सम्पूर्ण क्षतिको विगो असुल गरी ३ वर्षसम्म कैद वा ६० हजार रुपैयासम्म जरिवाना वा दुवै सजाय हुने व्यवस्था रहेको छ।

ख) राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण ऐन, २०२९ अनुसार हुने सजाय :- कसैले वनमा आगो लगाएमा र अरु कुनै प्रकारले हानी नोक्सानी पुर्‍याएमा (क) एक हजार रुपैयासम्मको विगो भए विगो बमोजिमको जरिवाना, (ख) एक हजार देखि दश हजार रुपैयासम्मको विगो भए विगो बमोजिम जरिवाना वा छ महिनासम्म कैद वा दुवै, (ग) दश हजार भन्दा बढीको विगो भए विगोको दोब्बर जरिवाना वा एक वर्ष कैद वा दुवै सजाय हुने व्यवस्था रहेको छ।

नेपाल सरकार

वन तथा वातावरण मन्त्रालय

राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण विभाग

भानुभक्त प्राणी उद्यान कार्यालय

छिर्कन, तनहुँ